

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Romský extremismus v ČR? Analýza pojmu a možnosti jeho aplikace¹

Roma Extremism in the Czech Republic?

Autor: Miroslav Mareš

Email: mmares@fss.muni.cz

Abstract

This article analyses the concept of Roma extremism and its relation to the Czech Republic. Various approaches to ethnic extremism are described. The risk tendencies in the context of historical development and contemporary situation are identified, including hate crimes committed by Roma or cooperation of Roma ethnic organizations with left-wing extremist groups. However, author comes to conclusion that consistent Roma extremism is not part of the Czech political spectrum (in the future could be the establishing of this form of extremism possible).

Keywords

Roma; Ethnic extremism; Czech Republic

V rámci výzkumu extremismu je diskutován i pojem romský extremismus (případně pojem extremismus Romů), který je některými experty odmítán (Drotárová, Demjančuk 2005: 40), jinými je však využíván přinejmenším jako východisko pro diskusi o některých jevech spjatých s romským politickým děním (Thieme 2011: 357). Pojem je rovněž zneužíván v prostředí anticiganismu pro paušální odsouzení romské komunity – zpravidla je zde hovořeno o „cikánském extremismu“ (Bílý lev 2011).

¹ Tento příspěvek byl zpracován v rámci grantového projektu GAČR GA407/09/0100 „Soudobý paramilitarismus v České republice v kontextu transnacionálních vývojových trendů politického násilí v Evropě“, financovaného Grantovou agenturou České republiky.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

S ohledem na doposud nepříliš propracovaný výzkum této problematiky je cílem tohoto článku vytvořit základní rámec pro konceptualizaci pojmu a následně jej využít pro analýzu rizikových romských aktivit (jimiž jsou myšleny takové aktivity, u nichž existuje určitá pravděpodobnost prolnutí s konceptem extremismu).

1. Koncept etnického extremismu

Jako nejprůhodnější varianta extremismu pro vytvoření rámce výzkumu romského extremismu se jeví extremismus etnický. Je tomu tak proto, že Romové nemají vlastní stát a v jednotlivých zemích se nacházejí v menšinové pozici. Samotný koncept etnického extremismu je ovšem provázen určitými problémy s jeho přesným pojetím i se vztahem k dalším vymezovaným variantám extremismu.

Z hlediska přístupu tzv. teorie extremismu (Mareš 2003: 16), který je využit i v tomto článku, je podstatné, že etnický extremismus odmítá hodnoty a procedury demokratického ústavního státu s cílem dosáhnout specifického postavení etnika (či sub-etnika), za jehož reprezentanta se považuje, anebo požadavky na uvedené specifické postavení výrazně a excesivně narušují práva jiných lidí (Bötticher, Mareš 2012: 338). Extremisté tedy musí mít i určitou strategii a v jejím rámci i alespoň plánovanou organizaci anebo hnutí k dosažení cílů (případně mohou autonomní jednotlivci jednat ve prospěch již existujících organizací a hnutí) a nárokují si zastupování etnika či jeho významné části.

Pokud etnická reprezentace usiluje o určitou změnu statutu demokratickou cestou anebo násilím přiměřeným represí ze strany nedemokratického státu anebo nestátních aktérů, nejedná se o extremismus v kontextu uvedeného přístupu. Stejně tak se nejedná o extremismus, pokud požadavky na specifické postavení nejsou excesem z běžného pojetí práv (tedy např. požadavek tzv. pozitivní diskriminace či afirmativní akce, který nevybočuje z obvyklých demokraticky dohodnutých a schválených standardů).

Existují i další pojetí etnického extremismu. Raphael Zariski jej definuje s pomocí tří základních kritérií:

- 1) etnická exkluzivita;

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

- 2) územní požadavky;
- 3) násilí (Zariski 1989: 254).

Jeho pojetí je však sporné. Etnickou exkluzivitou se myslí jistá subjektivně vnímaná výsadní pozice vlastního etnika, intolerantní k ostatním. V tomto směru se jedná o vhodné kritérium. U územních požadavků je však již otázkou, zda je toto kritérium obecně aplikovatelné. Etničtí extremisté sice zpravidla usilují o vlastní území, nicméně nemusí to být pravidlem, alespoň v počátečních fázích vývoje jejich hnutí. Násilí je častým identifikačním znakem etnických extremistů, nemusí však být přítomno u všech. Je rovněž třeba upozornit na možnost legitimního sebeobraného etnického násilí, to by však v demokratickém případě nemělo být svázáno s etnickou exkluzivitou (a tedy intolerancí vůči jiným národům a etnikům).

Někteří autoři (Thieme, Jesse 2011: 17) pracují s konceptem menšinového separatistického extremismu, který je tedy vztážen pouze k etnickým zájmům menšin. To však může být sporné zvláště v některých multinárodních státech, kde existuje vícero obdobně velkých etnik, v jejichž rámci působí i extremistické skupiny. Proto je vhodnější pojem etnický extremismus a je třeba jej vztáhnout k marginalizaci etnika (alespoň subjektivně vnímané). To může být i ve většinové pozici, jako je tomu např. u vlámských extremistů v Belgii.

Objevuje se i pojem separatistický extremismus, který je ovšem zpravidla vázán na územní požadavky (což, jak již bylo uvedeno, nemusí být vždy pravidlem). O separaci přitom mohou usilovat i rasy či národy, které nejsou marginalizované, což platí např. pro tzv. „bělošské separatisty“ v USA, (Dobratz, Shanks-Meile 2000). Přesto je možné poznatky z výzkumu konceptu separatistického extremismu použít i pro etnický extremismus, což platí zvláště pro přístup Stefana Brauna. Podle něj obecně separatističtí extremisté odmítají ústavní komponent existence právního státu „Rechtsstaatlichkeit“ (Braun 2005: 37).

Braun pro separatistický extremismus identifikuje jako podstatné následující znaky (jejich upřesnění je citováno v zestručnělé formě a je modifikované autorem tohoto článku):

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

1) Ideologickou povýšenost (vytváření historických mýtů ke konstrukci etnika, jeho problémy jsou sváděny na existující systém, reálné problémy jsou vysvětlovány pouze jako důkaz represivního útlaku, umírněné síly z vlastního etnika jsou obviňovány z kolaborace, pokud se neztotožňují s názory extremistů);

2) Monopol k jednání (exkluzivní nárok na zastupování etnika vůči vnějšímu nepřátelsky vnímanému prostředí, sebepojetí jako účastníků války s nepřáteli a snaha o kontrolu soukromí a společenského života příslušníků etnika);

3) Scénáře přítel-nepřítel (krize jsou vysvětlovány pomocí scénářů přítel-nepřítel, pomocí konspiračních teorií, vlastního vytváření mýtů a násilných excesů);

4) Vysoký emoční faktor (specificky vnímané ohrožení vede v kontextu historických mýtů a soudobé agitace k silným emocím a domnělému vztahu modelů argumentace k realitě).

5) Mocenský monopol (v případě uchopení moci si hodlají extremisté nárokovat totalitní mocenský monopol v jimi spravovaném útvaru).

(Braun 2005: 35-36)

Pokud je etnický extremismus provázán s územními požadavky, může se jednat především o požadavky (které jsou v širším slova smyslu souhrnně nazývány jako separatismus):

a) autonomismu (zisk autonomie v rámci existujícího státu);

b) secesionismu (odštěpení nového státu z jiného dosavadního státu);

c) separatismu (v užším slova smyslu, tedy jako vytvoření nového státu ze součástí vícero dosavadních států);

d) iredentismu (připojení částí jiných států či i celých dosavadních států k hlavnímu existujícímu státu se stejnou národnostní anebo náboženskou identitou).

(Bötticher, Mareš 2012: 340)

Etnický extremismus může být provázán i s dalšími variantami extremismu nebo alespoň doplňující neextremistickou politickou či náboženskou orientací. Může se tedy jednat o propojení etnického extremistického úsilí s pravicově extremistickou,

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

levicově extremistickou nebo nábožensky extremistickou orientací anebo s radikálními i umírněnými politickými a náboženskými směry. Etničtí extremisté mohou spolupracovat mezi sebou, s jinými extremisty a někdy i s demokratickými politickými silami (včetně radikálních). Mohou dostávat podporu od vnějších mocností s cílem destabilizovat režim.

2. Základní problémy aplikace konceptu etnického extremismu v „romském kontextu“

Je třeba zdůraznit, že aplikace konceptu etnického extremismu naráží v romském prostředí na několik důležitých problémů či výzev. Významná část romské politické reprezentace (myšleno běžné, jednající v demokratickém rámci) i vědců pojímá Romy jako jednotný národ či etnikum, avšak část expertů toto pojetí zpochybňuje a chápe Romy jako etnikum či dokonce jako soubor jednotlivých subetnik a klanů, kterým je společná romská identita přisuzována zvnějšku (Pečínka 2009: 17–30). Jak uvádí romista Marek Jakoubek: „Nyní – romské etnikum, resp. romská národnostní skupina existuje (příčemž počet jeho členů je velice skrovný). Členové etnicky indiferentních populací tradiční romské kultury do uvedených formací nepatří. Jeho členy se stát mohou, ale nemusí² (Jakoubek 2008: 263). O skutečné vazbě mezi romskou národně se prezentující elitou a celkovou romskou populací, jakož i o stavu utváření romského národa zahrnujícího všechny Romy v Evropě se vedou diskuse i na mezinárodní odborné úrovni, avšak nemají jasný závěr (Kapralski 2012: 76–77).

V případě potenciálních romských extremistů je tak sporná otázka sebepojetí; v zásadě by měli být spjati s romskými nacionalisty nebo definováni a pojmenováni na základě sub-etnik a menších částí (které mohou prosazovat politické požadavky i

² Jakoubek pro ně uvádí tři možnosti vývoje:

- 1) Tyto osoby zaprvé a především mohou zůstat členy na příbuzenství ustavených skupin nositelů tradiční romské kultury.
- 2) Budou usilovat o ustavení dvou národních skupin, kdy se od současného obecně romského etno-emancipačního hnutí odtrhne jeho olašská složka a dál půjde cestou sebeurčení;
- 3) Stanou se uvědomělými členy (občansko-politického) národa českého (Jakoubek 2008: 263–264).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

na bázi této sub-etnicity). Nemusí se přitom jednat jen o občany konkrétního státu (např. ČR), ale i o Romy s občanstvím jiných zemí (kteří mohou mít na území jiného státu trvalejší pobytové zájmy, mohou zde ale pobývat jen dočasně).

Dalším problémem výzkumu je sebeidentifikace Romů s romskou národností. Na příkladu ČR lze demonstrovat, že k romské národnosti se často hlásí pouze malá část lidí, považovaných obecně za Romy. Ve sčítání lidu v roce 2011 to bylo podle předběžných výsledků 5 199 lidí (Český statistický úřad 2011), počet Romů je přitom v ČR odhadován na zhruba 200 000 lidí. V jiných zemích je však počet Romů hlásících se k této národnosti vyšší – např. na Slovensku (Romea 2012). V případě projevů etnického extremismu na území ČR by se mu mohlo dostávat dílčí podpory i od Romů v zahraničí, např. od rodinných příslušníků, kteří získali azyl v Kanadě či působí v dalších zemích (Balabán, Rašek 2008: 5). Vyloučena není ani solidarita od Romů v zahraničí, i když romské aktivity na globální či evropské úrovni trpí řadou problémů (v „běžném rámci“, ne ve smyslu podpory etnického extremismu, která v zásadě neexistuje).

Celkově je počet Romů ve světě odhadován asi na 10 000 000 lidí (Parliamentary Assembly - Council of Europe 2010), v některých státech jsou jako zvláštní skupina chápáni Sintiové (v Německu), specificky jsou vydělováni i Travelleři (byť jsou s Romy dáváni do souvislosti). I zde je tedy problematické pojetí případného extremistického zasazování se za všechny Romy, záleží bude především na subjektivním pojetí romského národa či etnika ze strany případných extremistů.

Roli v romské problematice nehraje ani aplikace Zariskiho požadavku na území. Naopak, část romské reprezentace takové požadavky odmítá jako protiromský rasismus. V počátcích romského politického hnutí ve třicátých letech přitom byly částí romské reprezentace po vzoru sionismu vznášeny nároky na státní útvar v údajné původní vlasti, již má být Indie (Pečínka 2009: 84), později však dominantní část romských politických předáků požadavek tradiční státnosti opustila a považuje Romy za národ bez státu (Pečínka 2009: 98). Někteří se snaží prosazovat

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

určité netradiční formy státnosti bez území či vznášejí radikální požadavky na „autonomní území romských ghett“ apod.

Nepřátelé Romů někdy označují ve svých výpadech v zásadě všechny delikty spáchané Romy za extremismus (Bílý lev 2011)³. To však neodpovídá výše uvedeným definicím extremismu. Nehledě na obecné kontroverze kolem pojmu etnická kriminalita (Mukherjee 1999), kdy rozbor tohoto pojmu nespadá do rozsahu tohoto článku, tak i pokud by byly sledovány nezákonné činy páchané skupinami vytvářenými na základě společně sdílené romské etnické, subetnické nebo klanové identity anebo páchané jednotlivci determinovanými prostředím, které je vnímáno jako dominantně romské (či sub-etnické nebo klanové v romském prostředí), nejsou takové činy a priori extremismem ve smyslu jeho výše uvedených definic.

Za určitých okolností však i „obecná kriminalita“ či „organizovaná kriminalita“ mohou být provázána s etnickým extremismem, pokud by byla páchána s cílem prosadit politické požadavky samozvané etnické reprezentace a naplňovala by i další znaky extremismu. Proto budou dále zmíněny i kriminální aktivity páchané některými Romy, pokud jsou doprovázeny rizikovými jevy z hlediska extremismu.

Z hlediska určení toho, že určitá věc je páchána Romem, je však třeba upozornit na neexistenci soudobých statistik o etnické příslušnosti pachatelů ve spojení s problematikým výše zmíněným národnostním sebepojetím Romů. Je proto třeba vycházet z širšího známého kontextu případu a zjišťovat, zda určité věci byly spojeny s romskou identitou a předpojatostí vůči jiným (většinou verbálními projevy upozorňujícími na bělošskou identitu oběti, např. „bílá svině“ apod.). Avšak ani takový čin namířený cíleně proti Romům nemusí být extremismem, pokud není spjat s jasnou širší strategií etnické reprezentace, může však naplňovat znaky tzv. zločinu z nenávisti, případně předsudečného zločinu. Koncentrace zločinů z nenávisti páchaných příslušníky etnika vůči jiným již indikuje přinejmenším zárodky

³ Blogger na stránce Bílý lev ovšem odkazuje na stránku Slovenské pospolitosti. Tato pravicově extremistická organizace rovněž využívá pojem cigánský extremismus k označení kriminality páchané Romy, nahrává jí v tom ovšem problematiká slovenská úřední definice extremismu, v jejímž rámci by i nepolitické kriminální aktivity bylo možné označit za extremismus.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

extremismu a cílené páchaní zločinů z nenávisti politicky zaměřenými skupinami a jednotlivci již znamená jednoznačné prolnutí s extremismem. Zločiny (resp. trestné činy) z nenávisti definuje Klára Kalibová v kontextu definice užšího pojmu násilí z nenávisti následovně:

„Násilí z nenávisti (hate violence) je násilí motivované nesnášenlivostí vůči napadenému z důvodu jeho příslušnosti k definované skupině, která má charakteristický a zpravidla nezměnitelný znak. Tímto znakem může být barva pleti, etnická či národnostní příslušnost, vyznání, sexuální orientace či identita, zdravotní stav, věk, subkulturní příslušnost či příslušnost k sociální skupině.

Obvykle se také používá termín trestná činnost z nenávisti (hate crimes) označující takové jednání, které dosahuje intenzity trestného činu a je motivováno rasistickou, náboženskou, etnickou nesnášenlivostí nebo nesnášenlivostí vůči jinému z důvodu jeho věku, zdravotního stavu, politického přesvědčení či subkulturní příslušnosti. Toto pojetí je široce rozšířeno ve Spojených státech a Evropě a je prosazováno např. Organizací pro spolupráci a bezpečnost v Evropě...

- Předpojaté/ předsudečné násilí (bias violence) je násilí motivované předsudky vůči skupině, kterou napadený reprezentuje v očích útočníka. Skupina opět může být definována etnicitou, barvou pleti, vírou, sexuální orientací, sociálním statutem apod. Určitou skupinou vědců je tento termín preferován proto, že neobsahuje onen problematický komponent nenávisti, tedy intenzivního pocitu antipatie, ale zdůrazňuje podstatu tohoto násilí spočívající v předsudku útočníka vůči určité skupině osob.“

(Kalibová 2011: 12).

U výzkumu jevů, které by mohly souviset s romským extremismem, je třeba upozornit i na problematický charakter některých zdrojů z hlediska ověřitelnosti. Různé provokativní romské letáky či domněle romské extremistické internetové stránky mohou být vytvářeny někým, kdo chce Romy zdiskreditovat. Různé prameny (včetně historických) přisuzují určité formy jednání obecně Romům, aniž by bylo

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

jasné, zda se jednalo skutečně o širší koordinovanou etnickou identitu nebo jen o činy jednotlivců.

3. Identifikace a analýza rizikových romských aktivit v historii

U romských aktivit je smysluplné zkoumat možný extremismus až v rámci moderních forem politického působení Romů. Řada historických pramenů již od středověku popisuje kriminální formy jednání páchané různými romskými skupinami, toto jednání však nebylo jasnými politickými požadavky. Konflikty s majoritou byly způsobované kriminalitou vázanou na kočovné romské tlupy, ne otevřenými politickými zájmy (Petráš 2009: 363). I romské výhrůžky z prvorepublikového období vůči státním orgánům nebyly motivovány zastupováním Romů jako národa či etnika, ale zájmy konkrétní kriminální bandy vytvořené na rodinné bázi⁴. Počátky skutečného romského politického hnutí ve třicátých letech nebyly v dobovém kontextu extremistické⁵.

V období nacismu v Německu a v okupované Evropě, zvláště za druhé světové války, byli Romové vystaveni hrozbě vyhlazení v rámci holocaustu. Dle

⁴ Jedná se o případ tlupy Antonína Vrby a jejích následovníků. Policista Michal Dlouhý popsal tuto historii následovně: „V roce 1919 začala na území jižních Čech působit tlupa Antonína Vrby, přezívaného Fiala. Členové tlupy přepadali samoty, mlýny, usedlosti, loupili majetek před očima majitelů, ohrožovali je na životech a znásilňovali jejich ženy. V roce 1921 byl po pronásledování a bitkách za použití střelných zbraní dopaden četnictvem vůdce Adolf Vrba zvaný Fiala a 21. 9. téhož roku byl odsouzen porotním soudem v Českých Budějovicích k trestu smrti provazem. Milostí mu byl trest smrti zmírněn na doživotní žalář. To podnítilo ostatní členy jeho tlupy k tomu, že napsali na četnickou stanici v Českých Budějovicích korespondenční lístek s následujícím textem: „Dáváme Vám vědomost, že jest strejček Vrba doživotně odsouzen. Teď se za něj teprv budem mstít, budem loupit a vraždit a uděláme četníkům železné podrážky.“ Nový vůdce tlupy Jakub Vrba zvaný Bagro opravdu dostal slibu. Postupně došlo k rozdělení cikánů na tlupy Vrbů, Růžičků, Serynků, Fialů, Hubených, Studených a Turínu, které páchaly samé násilné trestné činy a staly se skutečným postrachem celého jihočeského kraje. V roce 1926 byly jednotlivé četnické stanice zcela bezbranné; proto bylo soustředěno několik set četníků, kteří pronásledovali cikánské tlupy v hlubokých lesích. Několik členů tlupy, Antonín Vrba a bratři Fialové, bylo zastřeleno, mnozí zatčeni a vůdce tlupy Jakub Vrba zvaný Bagro postaven před soud“ (Dlouhý 1992: 488).

⁵ S dílčí výjimkou snah polského Roma Janusze Kwieka, který pod jménem Král cikánů Jánoš I. oznámil v roce 1937 na stadionu ve Varšavě záměr jednat s Benito Mussolinim o získání území pro cikánské osídlení v okupované Etiopii (Pečínka 2009: 84). V tomto případě se jednalo o snahu využít fašistickou agresi a omezit práva původních obyvatel Etiopie.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

některých autorů se však Romové (resp. dle terminologie těchto autorů „cikáni“) chovali v koncentračních táborech netolerantně vůči ostatním vězňům a dokonce užívali v zásadě antisemitské formy projevu (Kraus, Kulka 1956: 98)⁶. Je ovšem třeba brát v potaz, že tato paušalizující vyjádření se reálně zřejmě týkají pouze omezeného množství jednotlivců z romského etnika a zpětně není možné uvedené informace verifikovat a analyzovat z hlediska toho, zda se jednalo o názor velké části Romů a zda tím byla sledována širší strategie. Pokud by tomu tak bylo, lze o dílčím etnickém extremismu hovořit, do úvahy je však třeba brát i vyhocenost tehdejší situace, na níž ostatně v kontextu odkazují i citovaní autoři. Kraus a Kulka zmiňují jako příčiny psychózy „šíleného ničení vzájemné nenávisti“ mezi vězni různých národů „hlad, nedostatek politické výchovy a rozhledu a jed nacismu“ (Kraus, Kulka 1956: 30). V dobovém kontextu by bylo nesprávné za extremisty považovat ty Romy, kteří spolupracovali s odbojem napojeným na SSSR⁷ (který sice byl totalitním státem, ale v daném období přispíval spolu s demokratickými státy k celkovému vítězství nad fašismem).

Paradoxně se v období tzv. třetí republiky v Československu objevily i názory zařadit Romy (v tehdejší terminologii cikány z maďarských území) do stejné kategorie tzv. Benešových dekretů (konkrétně dekretu č. 33/1945) jako Němce a Maďary – z kontextu dokumentů vyplývá, že tak bylo zřejmě pro údajnou špionáž páchanou některými Romy v československém pohraničí před válkou a pro kriminální jednání některých romských přesídlenců ze Slovenska v českém pohraničí po válce

⁶ Autoři Ota Kraus a Erich Kulka, píšící o situaci v koncentračním táboře Osvětim, uvádějí: „Samostatnou a uzavřenou skupinou byli cikáni. Hluboce opovrhovali židy, kteří byli na nejnižším stupni nacisty vytvořeného podčlověka. V tomto falešném sebevědomí a hloupé nadřazenosti posilovalo cikány lepší zacházení, kterého se jim zpočátku od nacistů dostávalo. Sami jsou vyvrženci, tupili židy, považující se za příbuzné s rasou nordickou. Nacistická přízeň však byla pouze dočasná. Trvala jenom potud, pokud nebyla v Birkenau soustředěna většina cikánů. Potom byli zničeni, dokonce dříve než židé“ (Kraus, Kulka 1956: 98).

⁷ Na území ČR se jednalo především o partyzánského velitele Josefa Serinka, který v roce 1942 uprchl z tzv. cikánského tábora v Letech u Písku a v rámci struktur demokratického odboje napojeného na Přípravný revoluční výbor následně zorganizoval jednotku Serinek-Černý, později nazvanou Partyzánský oddíl Čapajev. Tu tvořili z velké části sovětští uprchlí zajatci (Kopečný, Kameník 1987). Podle některých informací dokonce chtěli mnozí sovětští členové oddílu Serineka zastřelit, protože se jim příčílo, že je „černý cikán vede k mravnosti a slušnosti“ (Nebojsa 2002: 41).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

(Ministerstvo vnitra 1946). Ze strany státních orgánů to však bylo odmítnuto právě s ohledem na perzekuci Romů ze strany nacistů (Zemská úřadovna státní bezpečnosti 1947), byly však hledány způsoby, jak je donutit k pracovní povinnosti⁸. V podstatě již od léta 1945 až do roku 1989 československé bezpečnostní orgány využívaly různé koncepty a přístupy zaměřené proti kriminalitě Romů/ Cikánů, z nichž bylo patrné paušalizující kriminalizující pojetí Romů (Zapletal 2010).

V období komunistického režimu se romské politické hnutí, působící od konce šedesátých let, snažilo částečně spolupracovat s komunistickým režimem, nicméně nepředstavovalo jeho podstatnou složku, naopak, režim na řadu aspektů romské politizace nahlížel negativně a např. zastavil činnost Svazu Cikánů-Romů (Pečínka 2009: 63).

V průběhu tzv. sametové revoluce je dokumentován případ, kdy se Romové snažili zneužít novou demokracii pro vlastní nedemokratické cíle⁹. Z tohoto jednotlivého případu ale rozhodně nelze vyvozovat paušalizující závěry a je třeba připomenout, že dominantní reprezentace Romů tehdy podpořila demokratické procesy a zapojila se do Občanského fóra (Pečínka 2009: 64).

Souhrnně lze tedy z historického hlediska konstatovat, že etnický extremismus v „čisté“ podobě dle tradičních definic se v romském hnutí na českém území nevyskytnul, přičemž se však objevovaly některé prvky národnostní intolerance některých Romů vůči jiným národům (za druhé světové války proti Židům) a nároky na páchní kriminality, kde je však prvek „reprezentace etnika“ sporný.

⁸ Romové (resp. tehdejší terminologií Cikáni) byli ve stanovisku přednosta Zemské úřadovny Státní bezpečnosti z 20. března 1947 byli označeni za „metlu některých krajů“ a „závažné nebezpečí“, avšak s poukazem na majetkovou kriminalitu. V dokumentu je rovněž uvedeno: „Toto nebezpečí je tím větší, že t. č. se potuluje po republice spousta cikánů cizí národnosti, resp. cizí státní příslušnosti, kteří nejen živelně ohrožují obyvatelstvo, nýbrž svým způsobem života dali příklad našim cikánům, kteří již jakž takž byli usazeni.“ (Zemská úřadovna státní bezpečnosti 1947).

⁹ Podle Federálního ministerstva vnitra dne 18. 12. 1989 „došlo v Břeclavi před hotelem Slavie k napadení příslušníka SNB (pracovníka kriminální služby) třemi mladíky cikánského původu, kteří mu způsobili zranění s pracovní neschopností nejméně 10 dnů. K napadení došlo proto, že pachatelé byli poškozeným v minulosti vyšetřováni pro trestnou činnost a jak uvedli, je „demokracie, tak vládnou oni a všichni příslušníci budou podřezáni“ (Federální ministerstvo vnitra 1989: 3).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

4. Identifikace a analýza soudobých rizikových romských aktivit z hlediska etnického extremismu

Od roku 1989 (i když případy protiromského násilného rasismu se objevují již dříve) jsou příslušníci romské menšiny vystaveni vlně rasistických útoků ze strany extremistických sil majority (k prvním masovým nepokojům došlo na konci března 1990 v severních Čechách). Značná část majority má vůči Romům negativní předsudky, často získané i osobní negativní zkušeností s konkrétním jednáním prisouzeným Romům. Příslušníci romské menšiny vnímají některá opatření státních orgánů jako diskriminační vůči jejich etniku, resp. národu.

V tomto kontextu se u romského jednání často prolínají prvky legitimního odporu vůči rasismu s excesy z nutné obrany, prolíná se majetkově motivované kriminální jednání s prvky etnické nenávisti a požadavky na rovnoprávnost či pomoc ze strany státu pro menšinu mohou být formulovány již takovým způsobem, který je výrazně netolerantní vůči majoritě. Při vědomí těchto problémů a při vědomí obtíží zmíněných ve druhé kapitole budou identifikovány hlavní formy jednání, u nichž existuje pravděpodobnost prolnutí s prvky romského etnického extremismu či směřování k němu.

V návaznosti na výše uvedené Jakoubkovo rozdělení romské populace na „národnostně uvědomělé“ a tradiční rodinně a klanově identifikující se Romy je zřejmé, že to, co bylo výše vymezeno jako etnický extremismus, by bylo vlastní první uvedené skupině. Při vědomí specifik romského etnika je však třeba do rizikových faktorů zahrnout i formy jednání, které jsou spjaty s některými tradičními romskými komunitami, protože prostřednictvím politizace mohou i zdánlivě politicky neintencionální jevy (např. majetková kriminalita) vést k zárodkům extremismu.

4. 1. Hrozby etnickým terorismem

Na úvod je třeba konstatovat, že tradiční etnický terorismus, tak jak je např. charakteristický pro Kurdskou stranu pracujících (PKK) či Baskicko a jeho svobodu (ETA) v romském prostředí neexistuje (a není tedy smysluplné ani zkoumat

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

případnou vazbu mezi stranickou reprezentací a ozbrojeným křídlem, např. po vzoru Sinn Fein - IRA). Dosavadní výhružky romským terorismem – především organizací Black Panthers v 90. letech – byly směřovány primárně proti pravicovým extremistům, nebyly však realizovány, a v tomto případě navíc nebylo zřejmé, zda se nejednalo pouze o akci levicových extremistů majority používajících romskou identitu (Mareš 2005: 221). Spekulace o militantních postupech se vyskytly v souvislosti s organizací Gypsy Radical, která monitoruje pravicověextremistické aktivity na přelomu první a druhé dekády 21. století, tato organizace však – pokud je známo – nešla za deklarovaný rámec sledování nepřátel na demonstracích a násilí odmítala a prosazovala legální cestu (Berkyová 2009). Pokud by se etnická romská teroristická skupina vytvořila (případně by romský jedinec jednal dle teroristické lone-wolf strategie), jednalo by se pochopitelně z definice o extremismus.

4. 2. Hrozby sociálně-etnických nepokojů spojené s romskou etnicitou

V České republice doposud nepropukly romské etnicko-sociální nepokoje spojené s rabováním a útoky proti státním složkám, např. tak jako na Slovensku v roce 2004. Tehdy hrozilo, že by je mohla případná migrační vlna ze Slovenska přenést i na české území, to se však nestalo. O hrozbě přenesení podobných nepokojů do ČR se sice spekulovalo (Mareš 2005: 219), ale nakonec nebyly iniciovány. Vypjatá atmosféra provázela některá vystěhovávání Romů či demonstrace za zlepšení podmínek, ty však v ČR doposud nepřerostly do násilných excesů.

Pokud by k etnicko-sociálním nepokojům došlo, bylo by z hlediska extremismu potřebné sledovat, kdo je řídí (na Slovensku to údajně byly lichvářské gangy; Števkov 2010: 7), a zda sleduje jasný politický cíl ve jménu etnika (ne např. jedné romské rodiny, pokud by k nepokojům došlo v rozměru jedné menší sociálně vyloučené lokality). Jestliže by tomu tak bylo, jednalo by se o etnický extremismus přinejmenším u organizátorů takových nepokojů masovějšího rozměru.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

4. 3. Násilí a výhrůžky násilím s paušalizujícími nenávislnými prvky vůči Romům

Etnickým extremismem mohou být i projevy násilí a výhrůžek násilím ze strany Romů vůči Neromům, pokud jsou motivovány předsudečně a pokud sledují extremistické cíle. Doposud zřejmě nejvíce diskutovaným se stal případ v Krupce z roku 2010, kdy dva romští pachatelé (jeden mladistvý a jeden nezletilý) napadli, okradli, mučili a znásilnili náhodně vybraného třináctiletého chlapce na základě jeho příslušnosti k etnické české majoritě, za což byl mladistvý pachatel odsouzen¹⁰.

Pachatel byl odsouzen za to, že spáchal čin na jiném pro jeho etnickou příslušnost (a jedná se tedy o hate-crime v pojetí uvedeném ve druhé kapitole), je ale sporné označit jej za jednoznačný extremismus. Není jasné, zda tato pomsta byla součástí určité strategie etnické reprezentace. Oba pachatelé nebyli organizovaní a nehlásili se k organizaci či extremistickému hnutí.

Některé činy násilné činy proti příslušníkům etnické majority jsou motivovány aktuální pomstou či návaly agresivity. Z hlediska určení extremismu se jedná o malé skupiny pachatelů a je sporné, zda prosazují širší zájmy sub-etnika či romství, anebo pouze své rodiny/klanu. Zpravidla chybí jasná strategie a politizující účel. Může je však doprovázet motiv kolektivního předsudku vůči majoritní etnické populaci. Bylo tomu tak v případě v Kyselovicích na Kroměřížsku. Do místní restaurace 17. 03.

¹⁰ Podle soudu oba pachatelé poškozeného v úmyslu odcizit věci obstoupili „a požadovali na něm peníze a mobilní telefon, a když jim poškozený odpověděl, že nic nemá, začali ho šacovat, vzali mu budu a boty...poté jej odvedli k Unčínskému potoku a mladistvý...pod pohrůžkou zbití jej donutil, ač věděl, že je mu 12 let, aby si klekl a sál mu pohlavní úd, přičemž musel spolknout jeho ejakulát, dále mladistvý...štípl nezjištěnými kleštěmi o velikosti cca 10 cm poškozeného do malíku proto, že nechtěl nezletilému...sát pohlavní úd, což ze strachu poškozený učinil a musel spolknout jeho ejakulát, následně mu nařídili, aby se plazil, svlékl se do slipů a vlezl do potoka, kde musel dělat kliky, dvě stojky, po první stojce ho kopli do hlavy s tím, aby další udělal o kus dál,...poškozený musel nejméně dvakrát zvednout dřevěnou desku 1x1 m, tloušťky 2 cm, váhy 1,5 kg a pustit si ji na hlavu, podráželi mu nohy, přitom, ačkoli věděli, že tím mohou poškozenému způsobit vážné zranění, ho společně napadli minimálně střední intenzitou tak, že jej bili pěstmi, šlapali na něj, kopali do žeber, hlavy a dalších částí těla, v průběhu napadení se jej...zeptal, „zda ví, co dělal Hitler za války s Cikánama v koncentráku, že to budou dělat s ním, protože je „bílejší“, musel se opřít o strom, sundat si slipy a tepláky a švihali ho páskem a kovovou sponou na holé části těla i do zad“ (Vrchní soud v Praze 2011: 2).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

2010 zamířili příslušníci zdejší romské rodiny. Podle serveru Ildes „Opilí muži ve věku od 20 do 56 let vtrhli do podniku a vyvolali rvačku. Na skupinku asi dvaceti lidí křičeli: ‚Vy ku... bílé, kyselovské, my vás podřežeme!‘“ (toi 2011). Soud uznal u některých pachatelů rasový motiv útoku.

Případů, kdy je násilná kriminalita páchaná Romy doprovázena verbálními urážlivými projevy vůči rasové identitě oběti, je celá řada, přičemž je problematické, že v tomto směru není vedena jasná statistika (alespoň na základě toho, že oběť byla vybrána na základě bělošské či etnické české identity). Při identifikaci jednotlivých případů lze vycházet z mediálních i oficiálních zpráv, ty však mohou odhalit pouze dílčí část případů.

Ne každé použití protibělošské nadávky při násilném činu znamená přitom automaticky odsouzení podle kvalifikované skutkové podstaty¹¹. Příkladem je pokus o vraždu v Brně v roce 2000, kde pachatelé s romskou identitou napadli v restauraci muže z řad české etnické majority, v konečných soudních rozhodnutích však kvalifikovaná skutková podstata spočívající v nenávistné pohnutce vůči rase či národu (tehdy dle § 219 odst. 2, písm. g) nebyla uplatněna¹².

¹¹ Nejvyšší soud takto zrušil kvalifikovanou skutkovou podstatu v případě násilného napadení v Náchodě v roce 2005, když uvedl: „Ve zkoumané věci sice ze skutku uvedeného pod bodem 2) výroku o vině rozsudku nalézacího soudu vyplývá, že obviněný T. P. ve dvou případech provázel použití fyzického násilí, resp. výhrůžky ublížením na zdraví, slovním projevem „bílé svině“, nicméně podle názoru Nejvyššího soudu z popisu uvedeného skutku nevyplývá, že by převažujícím důvodem (motivem) jeho jednání byla příslušnost poškozených k určité rase, resp. k etnické skupině, jak dovodily soudy v dovolání předcházejícímu řízení. Byl-li obviněný za této situace uznán vinným trestným činem násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 196 odst. 2 tr. zák., došlo k vadnému právnímu posouzení skutku uvedeného pod bodem 2) výroku o vině rozsudku nalézacího soudu ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť tento skutek nelze z naznačených důvodů podřadit pod skutkovou podstatu § 196 odst. 2 tr. zák.“ (Nejvyšší soud 2006).

¹² Dle soudního popisu případu „dne 21. 12. 2000 v době od 20.30 hod. do 21.00 hod. v B., před restaurací Z. m. krátce poté, co výčepní restaurace K. J. vykázal z restaurace obžalovaného J. P., protože obtěžoval hosty, rozbil obžalovaný J. P. skleněnou výplň vstupních dveří do restaurace a oba obžalovaní společně po opakovaných výhrůžkách „svině bílý, my vás pozabíjíme“ a „vy kurvy český, podřežeme vás všechny“ postupně v úmyslu usmrtit napadli personál a hosty restaurace, kteří vyšli před restauraci, a to tak, že obžalovaný L. P. kapesním nožem zvaným motýlek s ostřím o délce čepele 95 mm a šířce čepele 20 mm se snažil bodnout do hrudníku poškozeného K. J., a když se poškozený bránil, řízl ho nožem do krku a obžalovaný J. P. ho úderem do temene hlavy srazil na zem

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Je zřejmé, že řada těchto případů vzniká ve formě ad hoc vyhocených situací a pachatelé řeší spory násilím a urážkami na základě svých osobních předchozích životních zkušeností a osobní a mikro-skupinové praxe prosazování zájmů, nejednají však v subjektivně pojatém širším etnickém zájmu. V takovýchto případech je většinou vhodná kvalifikace jakožto zločinů spáchaných z kolektivních předsudků anebo zločinů z nenávisti (a to i pokud je přítomný jiný motiv, např. zištný, pomstychtivý jako v případě tzv. mačetového útoku v Novém Boru v roce 2011 apod.).

Vysoký výskyt takových zločinů svědčí o nárůstu etnické nesnášenlivosti v rámci etnika, což je i podhoubí pro extremismus, a proto je vhodné i úřední statistické podchycení takových zločinů. Do této kategorie lze zařadit i nenávistné rasistické výpady vůči policistům považovaných za reprezentanty národnostní majority. Popisované násilí může být spojeno i s existencí kriminálních gangů vytvářených na základě etnické identity (viz níže).

a kopal do něho. V této době vyšel z restaurace J. S., a při opakování stejných výhrůzek ho obžalovaný L. P. bodl nožem zezadu do hrudníku, a když poškozený J. S. padl na zem, obžalovaný J. P. do něho kopal. Obžalovaný L. P. poté bodl nožem do levé poloviny hrudníku poškozeného P. B., který se snažil pomoci J. S., a když se ležícímu K. J. snažil pomoci jeho syn M. Š., napadli ho obžalovaní tak, že obžalovaný L. P. ho bodl nožem do levé tváře a obžalovaný J. P. ho bil pěstmi do hlavy a do hrudníku. Všem poškozeným se podařilo vrátit do restaurace, obžalovaní je pronásledovali a v chodbě restaurace a uvnitř v restauraci opakovaně použili výhrůzek zabitím. Obžalovaný L. P. měl stále v ruce nůž a v té době bylo v restauraci přítomno asi deset hostů. V dalším jednání bylo obžalovaným zabráněno přivolanou policejní hlídkou. Obžalovaní tak svým společným jednáním způsobili K. J., řeznou ránu pod pravou větví dolní čelisti na přechodu krku do spodiny ústní velikosti 4 cm, podkožní podlitinu velikosti 3 cm v pravé spánkové týlní krajině, povrchní oděrku na levé tváři, povrchní seříznutí kůže velikosti 7 mm na hřbetní ploše mezičlankového kloubu 4. prstu pravé ruky, J. S., bodnou ránu s vbodem na zadní ploše pravé paže, když bodný kanál pronikl do pravého hrudního vaku, poškozenému P. B., bodnou ránu hrudníku s vbodem na levé straně pod podpažní jamkou, když čepel nože pronikla přes hrudní stěnu až do horního laloku levé plíce, a M. Š., bodnou ránu na levé tváři o délce 1,5 cm a podkožní podlitinu v levé spánkové krajině. Pouze shodou náhod žádné z uvedených zranění nebylo smrtelné a obžalovaný L. P. se tohoto jednání dopustil i přesto, že byl rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 5. 4. 1994, sp. zn. 2 T 8/94, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 4. 7. 1994, sp. zn. 8 To 213/94, uznán vinným mimo jiné i trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zákona ve znění zákona č. 557/91 Sb., za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, který vykonal dne 26. 9. 1998 (Nejvyšší soud 2003).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Někteří Romové se mohou nenávisně vymezovat i vůči jiným menšinám na území ČR. Kontroverzní jsou výpady vůči homosexuálům, a to i mezi Romy samotnými (Kalibová, Mareš 2011). Objevila se i informace o údajném napadení muslimské ženy (konvertitky) ze strany dvou Romek v Brně, kdy spor doprovázený nadávkami („kurvo arabská“ versus „cikánská pičo“) vyvrcholil stržením muslimského šátku a potrháním oblečení muslimky. Spor mel být motivován hádkou mezi muslimskými a romskými matkami poté, co romské dítě údajně vhodilo písek do kočárku s dítětem muslimky. Následně měla být vyslána na místo incidentu „trestná výprava“ Arabů z Brna, ta již ale nenašla protivníky (Lhořan 2011). Primárním motivem jednání však zřejmě nebyla náboženská nenávisť a není jasné, zda útok proti šátku směřoval proto, že se jedná o symbol víry, nebo byl neideově motivovaný.

Prvek nenávisťi či kolektivních předsudků je patrný i u různých násilných činů a výhružek vedených mezi sub-etniky a velkými klany uvnitř romské komunity. Spory mezi klany však mají spíše charakter střetů skupin organizovaného zločinu anebo sporů o konkrétní primárně ne-politickou věc (nesplnění povinností nevěsty apod.), spory mezi sub-etnickými skupinami (Olaši versus Rumunguři) jsou spíše motivovány tradicemi než politickou strategií.

4. 4. Hanobící paušalizace jiných skupin a jejich příslušníků ze strany Romů

Jako prvek podstatný pro vznik etnického extremismu se jeví i etnická předpojatost vůči jiným skupinám. V romském prostředí se objevují spíše ad hoc výpady v afektu vůči české etnické majoritě, které sledují hlavně ospravedlnění osobních problémů, aniž by sledovaly jasnou strategii¹³. Paušalizující obviňování

¹³ Příkladem je vyjádření Romky ze známé ústecké Matiční ulice v roce 1999, o kterém ČTK uvedla: „Prezident Václav Havel zastavil trestní stíhání obyvatelky Matiční ulice v Ústí nad Labem, která byla začátkem prosince obviněna z hanobení rasy a národa. Romka se měla tohoto trestného činu dopustit hanlivými výroky na adresu českého národa, které v polovině října odvysílala televize Nova. Prezident ženu 21. prosince 1999 omilostnil, protože televize podle něj zneužila emocionálně vypjaté situace. Z informací, které jsou přístupné na internetové stránce Kanceláře prezidenta republiky, vyplývá, že se Havlovi jeví pochybná i právní kvalifikace skutku. Čtyřiačtyřicetiletá žena spontánně v reakci na to, že

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

etnické české majority z rasismu a snahy o diskriminaci bez zdůraznění dalších souvislostí však může vytvářet podhoubí pro nacionální či etnické mýty směřující k vytvoření extremistického ideového podhoubí. Silné předsudky existují i mezi některými příslušníky romských sub-etnik vůči jiným, což je však tradiční prvek bez výraznějšího politického vyjádření, z hlediska soudobého pojetí lidských práv v ústavním kontextu se však i v takovém případě může jednat o názory a jednání směřující k vytváření sub-etnického extremismu.

4. 5. Excesivní nároky pro etnikum

Část romské reprezentace může klást takové nároky ve jménu etnika, které již hrubě vybočují z rámce obvykle uznávaných v rámci tzv. pozitivní diskriminace. Mezi takové požadavky nelze řadit případné územní požadavky na romský stát či jinou formu správy samy o sobě, pokud jsou prosazovány demokratickou cestou a s respektem k právům ostatních obyvatel takových území. Některé cíle jsou formulovány velmi obecně a není jasné, kde by takový stát měl být – to se týká např. požadavků na vlastní romský stát, vznesené Miroslavem Tancošem při založení Romské demokratické strany v listopadu 2011 v Novém Boru (Pokorná 2011). U některých požadavků je sporné posoudit jejich celkové směřování, protože nejsou upřesněny, minimálně však mohou vyvolávat kontroverze z hlediska extremismu. Např. se jedná o požadavek Ondřeje Gini na autonomní území romských ghatt a zadávání zakázek pro zdejší firmy, aniž by byla řešena otázka vymezení, odpovědnosti za správu a financování takových autonomních zón (tedy např. zda by takové zakázky platily zóny samy na základě vlastního zisku, či by na ně doplácet zbytek populace). V daném případě však Giňa vyzval i k boji proti páčání násilí kýmkoliv. Celkově je proto spíše jeho příspěvek možné označit za radikální, ne však extremistický (Giňa 2011), proto jej nelze označit za extremistický. Za radikální, ne však ohrožující demokratickou podstatu státu, je možné hodnotit i široce

byla po přestávce obnovena výstavba plotu v Matiční ulici, do mikrofonu řekla: „Vy sviňáci. Jste sviňáci Češi a blbý. Hajzlové jedni“ (Česká tisková kancelář 2009).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

medializované výroky představitelů Romského národního odporu a s ním spjatých organizací požadující odstranění protiromských pasáží z Ladovy knihy Kocour Mikeš (Novinky 2010). Otazníky vyvolává cíl formulovaný Dušanem Ferkem na sestěhování všech Romů z Evropy do méně lidnatého státu EU, kde by „měli šanci uchopit moc do vlastních rukou“ (Ferko 2012). Z Ferkova článku sice nevyplývá, že by v takovém státě byla následně potlačena práva původních obyvatel, zvolená formulace je však v tomto směru problematická.

4. 6. Prosazování a podpora romské násilné a majetkové kriminality

Páchání majetkové a násilné kriminality některými Romy je určitým rizikovým prvkem z hlediska extremismu tehdy, pokud je cíleně pácháno na příslušnících české etnické majority (a to i pokud není provázeno verbálními výpady proti „bílým“, „gádžům“ apod.) nebo jiným národům a etnikům. V případě politizace a systematického prosazování tohoto jevu dochází k prolnutí s extremismem, což však zatím zřejmě není případ ČR. I takové jednání však lze posoudit jako předsudečný či nenávistný zločin s kombinovaným motivem, pokud se jej podaří prokázat. Může se tak dít např. při činnosti mládežnických romských gangů.

V daném kontextu je třeba sledovat i činnost kriminálních gangů vytvářených na základě sdílené romské (či sub-etnické nebo klanové) identity. Prosazení zájmu kriminální organizované skupiny (a to i ve formě klanového gangu) může směřovat i proti státu či policii, v čemž může být i zárodek extremismu, pokud je taková činnost provázána s širšími ideovými projevy, např. rasistickými nadávkami. Např. v Ústí nad Labem napadla v roce 1998 skupina „asi 40 Romů tři městské strážníky, kteří se dostavili na oznámení o rušení nočního klidu v okolí“ (United States Information Service 1999: 5). Jindy v ČR v takových případech výraznější politizace chyběla (např. při napadení policisty ve Skřivíně v roce 2006 příslušníky romské rodiny, která se měla mstít za předchozí zadržení jejich příbuzného (Biskup 2006).

Snaha o ochranu teritoria, kde je gang činný, navíc může být maskováno jako protidiskriminační či protiextremistická aktivita a v realitě může směřovat např. i proti

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

demonstraci pravicových extremistů, přestože dominantním účelem může být zachování respektu v komunitě pro organizované kriminální struktury.

Existence etnických a klanových gangů může vést k nenávisným střetům s gangy jiných národností (např. v Novém Boru mezi romskými a albánskými gangy koncem devadesátých let, ale může se jednat i o bělošské gangy s dílčím extremistickým politickým pozadím). To však a priori nespadá do etnického extremismu, a to ani tehdy, pokud jsou užívány nenávisné nadávky. Představitelná je ovšem i vzájemná podpora kriminálních a politických extremistických skupin, jako tomu bylo např. v kosovskoalbánském případě etnického extremismu a organizované kriminality.

V romském kulturním prostředí je někdy propagována násilná a majetková kriminalita páchaná Romy vůči Neromům, včetně existence kriminálních gangů vytvářených na základě romské identity. V současnosti se tak děje prostřednictvím romského gangsta-rapu, kde jsou oslavovány násilné „pouliční zločiny“ a je to doprovázeno prvky romské identifikace (slova z romštiny apod.). U některých romských gangsta raperů se vžívá sebeoznačení coby „černých psů“ (Dario 2011, Mc Bend 2011). Výše uvedené prvky samozřejmě mohou být součástí umělecké licence vlastní tomuto směru, může však mít vazbu i na reálný program. V takovém případě se již jedná o excesivní požadavek doprovázený násilím a je možné jej chápat i jako specifické prolnutí kriminality s extremismem. K tomu však zřejmě ještě v ČR nedošlo.

4. 7. Zneužití antidiskriminace a menšinových práv

Za zárodek konstrukce nedemokratických etnických mýtů jako základu etnického extremismu je možná považovat i případy zneužití antidiskriminace a menšinových práv, zvláště pokud jsou páchany s určitou jasně danou strategií politizace. V českém prostředí se však zatím jedná spíše o ad hoc případy, i když se mohou vyskytovat (nezávisle na sobě) v relativně velkém množství. Neexistuje však jejich evidence, tudíž lze o jejich počtu pouze spekulovat. V poslední době se objevila např. mediální informace o romském gangu vykradačů obchodů v Olomouci,

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

kteřý odmítal nahlédnout do tašek s nakradeným zbožím s poukazem na diskriminaci (Ryšlink 2012).

Objevují se i případy bagatelizace kriminálního jednání některých Romů s poukazem na vyprovokování takového jednání jiným (příslušníkem majority), což se jeví jako problematické zvláště tehdy, jsou-li takové výpady vznášeny představitelem romského sdružení nárokuje si reprezentativnost. K tomu došlo například tehdy, když místní předseda Česko-romského občanského sdružení Štefan Gorol svaloval částečnou odpovědnost za tzv. „mačetový útok“ v Novém Boru na servírku, která odmítla vydat mladistvým Romům výhru, ze strany (Švehla 2011).

Dalším rizikovým jevem z hlediska extremismu by bylo zneužití dotací na menšinovou činnost romskými sdruženími, pokud by bylo motivováno snahou cíleně poškodit stát, etnickou majoritu či jiné etnikum. To však zatím není případ odhalených případů v ČR, kde šlo o osobní prospěch zneuživatelů (lze to tedy zařadit do dimenze hospodářské kriminality formou zneužití tzv. „etnobyznysu“).

Obdobně lze hodnotit i případné vymyšlené případy diskriminace, napadení apod., pokud by byly motivovány snahou diskreditovat politické a etnické oponenty. Dosavadní případy o tom však nesvědčí. Např. případ z Opavy z roku 2010, kdy bylo romským obyvatelem domu nejprve nahlášeno žhářské napadení s rasistickým podtextem. Následně však oznamovatel vypověděl, „že se celá událost – tak jak ji popisuje ve svém trestním oznámení – nestala a on si ji vymyslel z důvodu strachu o svoji rodinu, kdy chtěl tímto způsobem upozornit na problém pokřikování různých osob z projíždějících aut a na házení odpadu na něj, jeho rodinu a další romské obyvatele sedící před výše uvedeným domem“ (Policie České republiky 2010: 2). V jeho jednání tedy nebyl patrný širší politický, resp. extremistický motiv¹⁴.

¹⁴ Podle Oddělení přestupků Magistrátu města Opavy se dopustil přestupku „podle § 47a/1a zák. č. 200/1990 Sb. ve znění později vydaných předpisů tím, že vypovídal křivě na Policii při podávání vysvětlení k útokům zápalnými lahvemi ze dne 3. 4. 2010 a 8. 4.2010 a při zahoření kontejneru dne 15. 5.2010. Vyjádření obviněného z přestupku: jsem si vědom(a), že jsem se přestupku dopustil(a), blokovou pokutu ve výši 1000,-Kč jsem ochoten zaplatit. Svého jednání lituji a do budoucna se tohoto vyvaruji“ (Magistrát města Opavy 2010).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

4. 8. Nelegální excesy při protidiskriminační obraně a odporu

V rámci obrany Romů vůči verbálním i brachiálním útokům může docházet i k excesům, které by v případě jejich strategického podchycení mohly spoluvytvářet etnický extremismus, zvláště pokud by vedly k širší toleranci takových excesů a jejich ospravedlňování pro běžné politické jednání. V ČR se však zatím jednalo pouze o ojedinělé případy, konkrétně případy:

- použití rasistických urážek vůči pravicovým extremistům při subjektivně pojaté ochraně Romů (případ urážek příslušnice Ochranných sborů Dělnické strany Romem v roce 2008¹⁵);

- násilí v reakci na verbální výpad extremistů při subjektivně pojaté ochraně Romů (jako tomu zřejmě bylo při útoku Romů v Novém Boru na předsedu SPR-RSČ Miroslava Sládka v roce 1998¹⁶);

¹⁵ Podle soudu M. S. a V. M. „dne 4. října 2008 kolem 10: 30 hod. v Litvínově-Janově, okres Most, v ul. Přátelství, při střetu členů Dělnické strany s romskými obyvateli, přistoupili k L. Š...., kdy obv. M. s golfovou holí v ruce do jmenované strčil a poté jí se slovy „kundo špinavá česká“ vyhrožoval, že jí „odvede na trasu a bude pro něho šlapat“ a obž. S. jí vyhrožoval, že jí rozseká a rozštípe a vulgárně jí nadával, v důsledku čehož se jmenovaná z obavy o svůj život obrátila na zde zasahující policejní hlídku, tedy obžalovaný M. jednak se dopustil na místě veřejnosti přístupném výtržnosti tím, že napadl jiného, jednak veřejně hanobil některý národ, jednak jinému vyhrožoval jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, obž. S. jednak se se dopustil na místě veřejnosti přístupném výtržnosti tím, že napadl jiného, jednak jinému vyhrožoval jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, čímž spáchali obž. M. jednak trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák., jednak trestný čin hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení podle § 198 odst. 1 písm. a) tr. zák., jednak trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák., obž. S. jednak trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák., jednak trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák., a odsuzují se oba obžalovaní podle § 202 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. a § 45 odst. 1,2,3 tr. zákona a § 45a odst. 1 tr. zák. každý k úhrnnému trestu obecně prospěšných prací ve výměře čtyři sta (400) hodin“ (Okresní soud v Mostě 2009).

¹⁶ Dne 9. 5. 1998 měli na předvolebním mítinku SPR-RSČ v Novém Boru podle jedné z verzí případu romští bratři Josef a Jan Tancošovi urážet vulgárně a s poukazem na jeho rasovou a politickou příslušnost („bílá svině“, „bílej buzerante“, „bílej hajzle“, „fašisto“) předsedu této pravicověextremistické strany Miroslava Sládka a následně mu fyzickým útokem způsobit zhmoždění lebky a obličej (Marečková 2007: 114). Následně byli obviněni z trestných činů výtržnictví a násilí proti jednotlivci a skupině osob (§ 196 odst. 2 trestního zákona). Podle obviněných Romů a jejich podporovatelů však byl útok reakcí na Sládkovy údajné urážky vyřčené vůči Romům a manželce tehdejšího prezidenta ČR Dagmar Havlové. Prezident Václav Havel trestní stíhání bratrů Tancošových zastavil (Marečková 2007: 114).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

- použití násilí proti demonstraci pravicových extremistů při subjektivně pojeté ochraně Romů; zřejmě případ střelby na skupinu rasistických skinheadů z domu obývaného Romy v Pardubicích v roce 1992, po níž zahynul tehdy šestnáctiletý Daniel Hejdánek (Mareš 2005: 219).

- excesivní obrana či odplácející útoky v případě násilných střetů s bělošskými rasisty (např. usmrcení nazi skinheada Miloše Reha v Litvínově v roce 1999¹⁷ či excesy při střetu nazi skinheadů a Romů v Broumově v roce 1995 nebo střet mezi útočícími Romy a ultrapravicovými skinheady v Písku v roce 1996 (Mareš 2005).

Rizikové je i vyzbrojování zbraněmi (sečnými, bodnými apod.) na různá sročení či protestní shromáždění, kde díky policejní přítomnosti nehrozí přímé ohrožení romských komunit vyžadující nutnou obranu (např. zabavení zbraní romské posádce vozu jedoucí na protinacistickou demonstraci v Brně dne 1. května 2011). Toto vyzbrojování různých romských sročení proti pravicově extremistickým demonstracím či po skutečných či domnělých akcích rasistů vůči Romům je relativně

¹⁷ V Litvínově došlo ke střetu mezi nazi skinheady s skupinou Romů, vyprovokované skinheady. Při odplatě byl nožem usmrcen Miloš Reho, pachatel byl odsouzen na deset let za ublížení na zdraví. Podle Nejvyššího soudu byla v tomto případě vzata v dostatečné míře v úvahu stížností pro porušení zákona namítaná skutečnost, že prvotní konflikt mezi skupinou, ve které byl obviněný G., a skupinou poškozeného byl rasově motivován a beze vší pochybnosti byl vyvolán poškozeným a jeho společníky. Navíc právě obviněný P. G. byl především objektem jejich fyzického útoku. Na druhé straně však také nemohl přehlédnout, že tento rasově motivovaný konflikt byl fakticky ukončen útekem obviněného a jeho společníků, přičemž obě skupiny se již nacházely v jisté vzdálenosti od sebe a zůstalo u možného pokřikování. Důležitým momentem pak byl okamžik, kdy do té doby aktivní a agresivní J. R. nastoupil do tramvaje a z místa činu odjel. Od tohoto okamžiku, kdy skupina obviněného, který si půjčil nůž, se rozběhla zpět za zbylými dvěma skinheady, šlo jednoznačně o jejich odvetu za předchozí napadení. Odvolací soud dále při hodnocení materiální stránky zvláště nebezpečné recidivy vycházel především z komplexního hodnocení osoby obviněného P. G. a způsobu jeho dosavadního života, dostatečně respektoval i závěry příslušných znaleckých posudků (vedle argumentace stížnosti pro porušení zákona i disociální vývoj, nezdrženlivost, lhostejnost ke společenským normám, egocentricky zaměřený pasivní životní konzument, problematická resocializace). V této souvislosti nemohl také přehlédnout, že se obviněný P. G. projednávaného zvláště závažného trestného činu dopustil v průběhu zkušební doby a správně zdůraznil, že předchozí odsouzení není možné hodnotit jen podle délky tehdy uloženého trestu, ale vedle charakteru trestné činnosti (zjistně motivovaný útok proti dvěma cizincům) je nutno vzít v úvahu tu skutečnost, že se i tohoto útoku obviněný dopustil ve lhůtě podmíněného odsouzení pro majetkovou trestnou činnost“ (Nejvyšší soud 2001).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

časté. I když policie zbraně zabavuje, může v případě dalšího šíření tohoto fenoménu dojít i k dalšímu excesivnímu použití.

Některé aktivity směřované proti skutečnému či domnělému pravicovému extremismu mohou mít i preventivní či mstivý charakter a nereagují na současný verbální či násilný podnět, což ještě více snižuje jejich legitimitu¹⁸. Rizikový je i přerod jednotlivých romských násilných akcí proti pravicovým extremistům do systematických ilegálně a násilně vedených kampaní proti lidem svázaným s pravicově extremistickou scénou¹⁹, mj. proto, že v sobě obsahuje možnost přerodu do excesivních forem násilí a nerespektuje zákony a státní monopol na násilí, což může být etapa na cestě k extremizaci.

Jako bezprostředně méně rizikové se z hlediska aktuální bezpečnosti jeví některé excesivní formy tzv. občanské neposlušnosti, pokud nejsou doprovázeny jinými problémovými formami jednání a nezanechají dlouhodobou vizi nedodržování „gádžovských zákonů“. To ovšem neznamená, že musí být chápány jako legální, protože určité formy občanské neposlušnosti vyžadují přiměřené překročení zákona (a také připravenost přijmout trest jako projev občanské oběti). Diskuse o legalitě a legitimitě odporu se vedla např. ve vazbě na rozebrání zdi/plotu v Maticní ulici v Ústí nad Labem romskými aktivisty v roce 1998, kdy tehdejší vládní zmocněnec pro lidská práva Petr Uhl dokonce odůvodňoval tento odpor článkem 23 LZPS, což bylo jinými kritizováno jako neadekvátně extenzivní pojetí (Roček 1999: 207).

¹⁸ Dne 7. 5. 2012 v Prachaticích napadl ve Vimperku údajně romský pachatel u místní prodejny dva mladé muže, nejprve slovně „vulgárními výrazy „co čumíte, vy bílí zmrdí“ a „co čumíte, vy bílý švině“, a následně udeřil rukou sevřenou v pěst do obličeje L.S., kterému tak způsobil zhmoždění pravé tváře a lícni kosti, kdy toto zranění si nevyžádalo dalšího léčení, poté udeřil pěstí do oblasti obličeje a kopl do břicha J.K., kterému způsobil zhmoždění čela a břicha, rovněž tak bez následného léčení, poškozený J.K. vyhledal pomoc v prodejně Penny Market u své známé L.H., která mu slíbila odvoz domů a se kterou vyšel ven, kde ji slovně podezřelý opět napadl hrubými výrazy „co, ty bílá děvko, ty budeš pomáhat plešounovi“, „ty bílá děvko, zastáváš se skina“, já ti dám přes držku, ty bílá děvko“ (Okresní soud v Prachaticích 2012: 1). Pachatel byl odsouzen pro přečin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a pro přečin výtržnictví k podmíněnému trestu dvou let (Okresní soud v Prachaticích 2012: 2).

¹⁹ V tomto směru je otázkou, zda jsou věrohodné informace Dělnické strany sociální spravedlnosti o opakovaném napadání jejích členů v Krupce pro jejich politickou činnost (Tiskový odbor DSSS Sever 2012).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

4. 9. Ilegální jednání domobran

Posledně uvedený fenomén souvisí i s vytvářením romských domobran, které vznikají anebo jsou avizovány zpravidla po různých rasistických útocích proti Romům anebo před připravovanými akcemi pravicových extremistů. Z hlediska demokratického právního státu je třeba respektovat monopol státu na násilí, který díky jeho zákonným ustanovením může být vykonáván i v rámci nutné obrany či krajní nouze a specifiky i práva na odpor.

Domobrana má tedy legitimitu a legalitu v rámci těchto institutů, a to i pokud nespolupracuje se státními orgány. Může se podílet i na informování o deliktech a na osvětě. Samozřejmě, pokud jsou vytvářeny domobrany či romské hlídky, které vznikají s vědomím státních orgánů a jsou určeny k tomu, aby jim napomáhaly v zákonných mezích (např. informováním o kriminálním jednání, a to jak rasistů, tak i příslušníků romské komunity), nejedná se rozhodně o extremismus, naopak se může jednat i o formu protiextremistického působení vně i dovnitř vlastní komunity²⁰.

Avšak i pokud dojde k vytvoření etnické domobrany mimo výše uvedený legální rámec, nemusí se jednat a priori o extremismus. To by musela takováto domobrana zapadat do celkové nedemokratické strategie. Pokud jsou domobrany avizovány jako důsledek neschopnosti státu zajistit bezpečnost příslušníků romských komunit a tento stav by odpovídal realitě, nejednalo by se o extremismus, i když by ze strany domobranců mohlo docházet k porušování zákonů.

Déletrvající existence nestátních domobran využívajících ilegálních metod však není v demokratickém právním státě v běžné situaci přípustná a udržování těchto domobran v činnosti za řádného chodu státu odůvodněné etnickou exkluzivitou by bylo extremistické. Rovněž excesy spojené s jednáním krátkodobě existujících domobran (nedovolené ozbrojování, zadržování a lynčující trestání domnělých „rasistů“ jako např. v devadesátých letech v Brně či na počátku první

²⁰ Do této legální kategorie spadají např. asistenční romské hlídky v Janově a v Děčíně v roce 2010, v Novém Boru v roce 2011 či ve Vsetíně v roce 2012. Přehled romských hlídek působících v rámci veřejné politiky v ČR v posledních měsících zpracoval František Kostlán ze sdružení Romea (Kostlán 2012).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

dekády v Ostravě apod.) (Mareš 2005: 234) již při vyšší koncentraci svědčí o příklonu k etnickému extremistickému jednání. Provokativně může působit i demonstrativní vyzbrojování se legálními zbraněmi²¹. Jako rizikové hodnotit i výzvy k neadekvátnímu masovému ozbrojování.

Je třeba upozornit na skutečnost, že naprostá většina romských domobran (nyní nejsou myšleny hlídky spolupracující s policií) měla velmi krátkou dobu trvání a v ČR tedy zatím není aktuální problém, kdy by se tyto domobrany měly stát základem pro povstalecké romské jednotky, případně jednotky etnického konfliktu anebo podhoubím pro teroristické výpady. Podporu by mohly získávat i v romském exilu v zahraničí (Balbán, Rašek 2008: 5). V případě vzniku rozsáhlejších nepokojů nelze tento vývoj zcela vyloučit, i když za stávajícího stavu je nepravděpodobný²².

5. Provázání a spolupráce romských uskupení a jednotlivců s levicovým extremismem

Romské politické požadavky a hnutí mohou být různým způsobem propojeny i s ideologickými extremismy, které vznikly vně romského prostředí a jsou dominantně reprezentovány příslušníky etnické majority ve státě nebo obecně jiných národů v globálním a regionálním rámci. V této souvislosti je možné vymezit romské organizace a jednotlivce, kteří jsou přímou součástí ideologických extremistických uskupení a prosazují tímto romské zájmy anebo organizace a jednotlivce, kteří pouze spolupracují s ideologickými extremistickými organizacemi. Může se přitom jednat jak o etnické extremistické skupiny a jednotlivce, tak i o demokratické (byť radikální)

²¹ Např. ve Varnsdorfu během nepokojů v létě 2011 pózovala fotografovi Lidových novin skupina Romů z domobrany s mačetami a dalšími chladnými zbraněmi (Martinek 2011), což v kontextu jednoho z iniciačních důvodů nepokojů (mačetovém útoku několika Romů na osazenstvo baru v Novém Boru).

²² Je přitom možné zmínit, že např. Cyril Koky v rozhovoru s autorem článku zmínil, že pro některé romské předáky by „nebyl problém vycvičit několik romských kluků vojenským výcvikem“, ale že za dané situace by to přineslo pouze vyhocení vztahů, a proto to odmítá. V této souvislosti byla uvedena i zajímavá zkušenost, že několik významných romských aktivistů (Cyril Koky, Ivan Veselý, Karel Holomek) bylo profesionálními vojáky v ČSLA, případně Armádě ČSFR/ČR (Koky 2009). Jak již bylo uvedeno, tyto vojenské zkušenosti nejsou využívány pro výcvik potenciálních romských militantů.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

romské organizace a jednotlivce, kteří samotnou spoluprací s ideologickými extremisty neztrácejí svůj demokratický charakter (nicméně tím mohou některým extremistickým organizacím fakticky pomáhat).

V ČR a v rámci romského hnutí obecně je nejčastější propojení a spolupráce s levicově extremistickými organizacemi (Mareš 2005: 235). Již v 90. letech vznikaly romské skupiny v rámci trockistického spektra a jako součást trockistických organizací (což odpovídá i celkové trockistické strategii k zapojení etnických menšin organizovaných na etnickém základě do revolučního boje)²³. Trockistická skupina Socialistko Tajsja blízka Socialistické alternativě budoucnost je i v současnosti zmiňována na letáčích, je však sporné, kolik Romů v ní skutečně působí.

Totéž lze říci o spíše virtuální marxisticko-leninské organizaci Rumungero Komunismo, která byla avizována osobou stojící za marginální Dělnickou stranou Československa/Marx-Leninskou. Naopak reálná je spolupráce mezi marxisticko-leninským Svazem mladých komunistů Československa (SMKČ) a několikačlennou romskou organizací Kamas te dživel! (Chceme žít!), která se sama o sobě neprojevuje extremisticky a se SMKČ spolupracuje na demonstracích (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 61).

U Romů, kteří jsou členy KSČM, není jasné, zda v rámci této strany přináleží k extremistickým proudům a zda členství v KSČM chápou jako prostor pro reprezentaci romských zájmů. Jasný extremistický podtext je u Strany československých komunistů, na jejíž kandidátce byl v roce 1996 umístěn tehdejší předseda Svazu demokratických Romů Michal Pula (Pečínka 2009: 79).

O romskou angažovanost usilují i anarchistické organizace, které však zpravidla nevytvářejí vlastní etnické sub-organizace, ale snaží se o multietnické

²³ Pro trockisty v mezinárodním rozměru je navíc důležitá i kampaň za Maria Banga, romského trockistického aktivisty ze Slovenska, která 10. března 2001 ubodal muže, jenž protestoval proti kapesním krádežím páchaným Bangovými rodinnými příslušníky. Bango byl odsouzen za vraždu, jeho případ však trockisté označují za případ rasistické diskriminace (Šimůnek 2004: 8–9). Anarchistická část ultralevice je naopak k podpoře Banga zdrženlivá.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

působení v rámci jednotné organizace či hnutí²⁴, resp. o spolupráci v rámci revolučního boje (tomu odpovídá i heslo „Romská ghetta jsou náš Chiapaz“, odkazující na propojení ultralevice s požadavky jihomexických indiánských a levicových revolucionářů)²⁵.

Důležitou platformou spolupráce je pochopitelně antifašismus a antirasismus. To je i případ Antifašistické akce (AFA) a širšího konceptu Antifa, které jsou v ČR převážně řazeny k anarchismu, jejich celkový ideový a strategický profil je však předmětem diskusí. AFA se snaží - bez výraznějšího úspěchu - integrovat Romy do svých struktur (daří se jí to částečně v severních Čechách), někdy ale spolupracuje s lokálními neformálními skupinami při organizaci protestů proti pravicovým extremistům (např. v Jihlavě). V Olomouci působí mnohonárodní mládežnický Black Street Hooligans gang hlásící se k AFA (Black Street Hooligan 2010). Na akce anarchistického hnutí odkazuje Jakub Polák i z webu proromské organizace Romea, která ale není tvořena pouze Romy (Polák 2012).

²⁴ Např. anarchistický politolog Ondřej Slačálek uvádí: „Čeští Romové jsou v pozici útlaku a disreprezentace, v pozici masivního násilí (podle některých údajů má takřka každý z českých Romů někoho napadeného neonacisty). Stojí před nimi hned několik voleb. Mohou se jako jednotlivci pokusit proniknout do establishmentu, stát se součástí střední třídy, zvrátit její hodnoty a moralizovat jimi zbytek své komunity. Mohou také klást důraz na obraz bezpráví, z bohaté historie diskriminace sestavit vcelku oprávněný příběh pasivních obětí a prosit o nápravu. Anebo mohou bojovat o pozici subjektu, který se ze situace útlaku pokusí svou politickou aktivitou vymanit. Uplatňovat Fanonův a Sartrovův odkaz doslovně by pro české Romy bylo zcestné. Jejich šancí není stupňování násilnosti konfliktu, a už vůbec ne po etnických liniích. To by mohlo mimo jiné legitimizovat vlastní romskou hierarchii, ačkoliv právě ta je často navázána na vykořisťovatelské vztahy. Subjekt emancipace by měl, zcela mimo etnické hledisko, zahrnovat všechny ty, kteří se propadli do podobné situace nebo kteří z ideologických důvodů Romy podporují. Důležitým momentem je přitom hledání důstojnosti v hrdosti na vlastní hodnoty, otevřenost k jejich proměně v procesu politického boje a odmítnutí role pouhých chudáků. A koneckonců – i některé násilné strategie se mohou tvářit v tvář násilí neonacistů, lichvářů či mafii zdát velmi inspirativní“ (Slačálek 2011: 27). Slačálek přitom již v roce 2004 pozitivně hodnotil romské nepokoje na Slovensku, když uvedl: „Romové a Romky na Slovensku nepotřebují náš blahosklonný „soucit“, právě naopak. Ukázali nám cestu. Jestliže má vzpoura proti nedůstojným podmínkám k životu a asociální politice jméno „nepokoje“, jestliže se kolektivnímu přisvojování životních potřeb říká „rabování“, pak lze dodat jedinou věc: Ať žijí nepokoje! Sláva rabování!“ (Slačálek 2004: 4).

²⁵ Jak však uvedl jeden anarchistický aktivista, anarchistické hnutí v ČR nedokáže oslovit obyvatele stovek ghatt, které v Česku jsou a kde je „potenciál pro náš český Chiapaz“ (Slačálek 2007: 3).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Společná účast různých extremistických ideologických organizací a organizovaných i neorganizovaných Romů přitom nemusí být plánovaná, ale může souviset s celkovým masovým charakterem různých akcí umožňujících účast širokého spektra demokratických a extremistických organizací. Např. při protestech proti neonacismu v Brně dne 1. 5. 2011 se na demonstraci objevily různé romské skupiny, příslušníci Antifašistické akce i Svazu mladých komunistů Československa, aniž by byla tato spolupráce koordinovaná (Mareš 2011).

6. *Provázání a spolupráce romských uskupení a jednotlivců s dalšími variantami extremismu*

Na rozdíl od kontaktů s levicovým extremismem jsou kooperativní kontakty romského hnutí s pravicovým extremismem a radikalismem výjimečné. Zřejmě nejvýznamnějším příkladem je spolupráce Romské občanské iniciativy (ROI), resp. jejího tehdejšího předsedy Štefana Ličartovského, a Národně demokratické strany (NDS) před volbami v roce 2002. ROI poskytla pro NDS svůj prostor pro volební spoty v médiích. Deklarovaným cílem bylo národnostní usmíření a řešení sociálních otázek a špatné společenské situace. NDS měla údajně slíbit ROI 800 000,- Kč, pokud by získala 1,5 % hlasů a tedy i nárok na státní příspěvek. To se ale nestalo (Pečínka 2009: 71). NDS se v tu dobu pohybovala na hraně pravicového radikalismu a pravicového extremismu, a to díky tehdejší přítomnosti několika extremistických exponentů, kteří ji ovšem později opustili (Mareš 2003: 245).

Za určitých okolností by jako návaznost na kontroverzní „proárijské“ jednání některých Romů za druhé světové války (zmíněné v kapitole o historii) mohl být pojat případ z Krnova z 21. prosince 2010, reálně se však jednalo spíše o exces pod vlivem alkoholu bez hlubší ideové motivace či historických vazeb²⁶. Podle soudu nezaměstnaný J. K. za chůze z Náměstí Minoritů na Hlavní náměstí a na ulici Svatého ducha za přítomnosti většího počtu kolemjdoucích osob pod vlivem alkoholu

²⁶ Podle sdělení expertky na zločiny z nenávisi Kláry Kalibové daný případ vůbec neměl být stíhán a odsouzen jako trestný čin, protože dle jejího názoru se jednalo maximálně o přestupek, protože pachatel byl zjevně pod vlivem alkoholu a nemyslel svoje výhrůžky vážně (Kalibová 2011b).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

nahlas pronášel výroky: „Ať žije Hitler, Češi do plynu“, Moraváci do plynu, ať žijou cikáni, smrt Čechům, chcípňte kurvy české, česká prasata, bílé svině, Sieg Heill!, přičemž současně zvedal pravici k nacistickému pozdravu a v době, kdy proti němu zakročovali strážníci městské policie..., tyto nazval „kurvy bílé“ (Okresní soud v Bruntále 2010). Za to byl odsouzen podle § 355 odst. 1 a § 405 trestního zákona k jedenapůlročnímu podmíněnému trestu (Okresní soud v Bruntále 2010). Není přitom zcela jasné, že v případě pachatele jde o Roma, nicméně z kontextu jeho vyjádření se to jeví jako pravděpodobné.

Do romského extremismu nelze řadit případy angažovanosti Romů v pravicově-extremistických uskupeních majority, pokud zde neprosazují romské zájmy. Naopak se zde snaží v zásadě překrýt svoje romství zdůrazňováním ideologií, které jsou minimálně ve svém důsledku (když už ne otevřeně) protiromské. První tendence se objevovaly již v devadesátých letech, kdy se někteří Romové pokoušeli působit v rámci rasistické skinheadské subkultury jako její součást. Zřejmě nejdiskutovanějším se v daném kontextu stal případ z Příbrami z ledna 2008, kdy neonacista se zřejmě romskými etnickými kořeny Jiří Fous zavraždil antifašistického SHARP skinheada Jana Kučeru. Ve vazbě na zpochybňování toho, zda může být Rom neonacista, uveřejnila ultralevicová Antifa odkaz na údajné další podobné příklady neonacistů s romskými kořeny (Antifa 2011). Někteří neonacisté se snažili po činu od Fouse distancovat a např. antifašistické nápisy „Jan Kučera – oběť nacistického teroru“ přepisovali na „Jan Kučera – oběť cikánského teroru“ (Mareš 2009).

Kromě ideologických variant extremismu je uvažováno i o propojení romského hnutí s islámským extremismem a tento prvek je užíván i v pravicověextremistické propagandě. I když ve světě existují Romové hlásící se k islámu, nejde podle dostupných informací o islámské extremisty. V ČR propojení s islámem²⁷ natož

²⁷ Jako určitou zajímavost (bez relevantní vazby na extremismus) je možné uvést, že v roce 2011 se o situaci ve Šluknovském výběžku zajímala i televize al-Jazeera a uskutečnila i rozhovory se zástupkyní sdružení Romea Gwendolyn Albert a romským zpěvákem Radoslavem Bangou. Stalo se tak v rámci

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

s islámským extremismem není u romského hnutí patrné, a ani do budoucna není příliš pravděpodobné²⁸.

7. Závěrečné zhodnocení

V ČR se romský etnický extremismus v konsistentní a jasně určitelné podobě dle odborného vymezení tohoto pojmu v zásadě nevyskytuje, nicméně řada rizikových jevů indikuje jisté podhoubí a existenci takových projevů, které by k jeho etablování mohly vést (jedná se např. o násilí proti lidem z etnické majority motivované předsudky, a to i jako doplněk „obecné“ kriminality, dále o neodůvodněné excesy při obranném protidiskriminačním jednání, o spolupráci části romského hnutí s levicovými extremisty apod.). Využití tohoto pojmu při výzkumu některých rizikových forem jednání je tedy adekvátní, přičemž ale z vědeckého hlediska samozřejmě nelze akceptovat zneužití pojmu v protiromské propagandě. Vytváření potenciálního romského extremismu je třeba sledovat ve třech hlavních směrech:

1. V „čisté podobě“ romského extremismu ve smyslu netolerantního prosazování politických požadavků romského nacionalismu v jeho moderním pojetí;
2. V propojení části romského politického hnutí s levicovým extremismem a jeho emancipačním působením;
- 3) V podpoře širších kriminálních aktivit organizovaných skupin (seskupených na bázi romské etnické, sub-etnické či klanové identity) vyjadřováním extremistických etnicko-politických požadavků.

běžné publicistiky v pořadu Aj Stream (Al Jazeera 2011). Stanici al-Jazeera však není vhodné označovat za extremistickou a v pořadu nezazněly extremistické názory.

²⁸ Jako jistý rizikový prvek by mohla být zmíněna údajná spolupráce romských a arabských (alžírských) kriminálních skupin (kapsářských a drogových) při rozdělení teritoria, které se podle sdělení Lukáše Lhořana, který se v tu dobu označoval za umírněného muslima, uskutečňuje v posledních letech v Praze. Tato informace však není potvrzena z jiných zdrojů, a není ani jasné, zda může zapříčinit i budoucí spolupráci a podporu při politických aktivitách (např. financování terorismu apod.).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Literatura

Al-Jazeera (2011): *Roma minority struggle to find a place*. Dostupné z <http://stream.aljazeera.com/story/roma-minority-struggle-find-place> (staženo 1. 4. 2011).

Antifa (2011): *Může být Rom neonacista?* Dostupné z <http://www.antifa.cz/content/muze-byt-rom-neonacista> (staženo 1. 4. 2011).

Balabán, Miloš – Rašek, Antonín (2008): *Divoké karty v budoucím vývoji světové bezpečnosti (Trendy do roku 2040)*. *Vojenské rozhledy*, roč. 17 (49), č. 2, s. 3–18. Dostupné z http://www.army.cz/images/id_3878_4000/3538/vr2008_2.pdf (staženo 3. 4. 2011).

Bastl, Martin – Mareš, Miroslav – Vejvodová, Petra – Smolík, Josef (2011): *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada.

Berkyová, Renata (2009): *Gypsy-radical: Musíme ukázat, že se nácků nebojíme!* *Romano Hangos*, roč. II, číslo 7–8, s. 1 a 7.

Bílý lev (2011): *Cikánský extremismus. Realita, nebo protinázor slovenských „neonacistů“*. Dostupné z <http://bilylev.blogspot.com/> (staženo 30. 3. 2012)

Biskup, Patrik (2006): *Romové vtrhli na služebnu a zbili policistu*. *Novinky*. Dostupné z <http://www.novinky.cz/krimi/98407-romove-vtrhli-na-sluzebnu-a-zbili-policistu.html> (staženo 1. 4. 2011).

Black Street Hooligan (2010): *Black Street Hooligan*. Dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=ZwVYjUBZe94&context=C4c4e550ADvjVQa1PpcFOPg4IIWkKSTjIpyWXdpyZ3FFrbA5Ipvfg=> (staženo 3. 4. 2012)

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Bötticher, Astrid – Mareš, Miroslav (2012): *Extremismus. Theorien – Konzepte – Formen*. München: Oldenburg Verlag.

Braun, Stefan (2005): *Religiöser und Separatistischer Extremismus – Neue Wesensformen bekannter antidemokratischer Bezüge*. Beiträge zur Internationalen Politik und Sicherheit, Nr. 2, pp. 29–39. Dostupné z http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/06_bips.pdf (staženo 20. 3. 2012).

Česká tisková kancelář (1999): *Prezident Václav Havel zastavil trestní stíhání obyvatelky Matiční ulice*. Romové v České republice. Dostupné z <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18827> (staženo 2. 4. 2012).

Český statistický úřad (2012): *Předběžné výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. Česká republika. Praha: Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/950049F8F7/\\$File/pvcr.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/950049F8F7/$File/pvcr.pdf) (staženo 20. 3. 2012).

Dario (2011): *Tanvald, to je moje město*. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=QOI8jTJwRm8> (staženo 1. 4. 2012).

Dlouhý, Michal (1992): *Zákon o potulných cikánech a činnost četnictva při jeho realizaci*. Kriminologický sborník, roč. XXXVI, č. 12, s. 487–496.

Dobratz, Betty A. – Shanks-Meile, Stephanie L. (2000): *The White Separatist Movement in the United States*. Baltimore – London: John Hopkins University Press.

Drotárová, Lucie – Demjančuk, Nikolaj (2005): *Extremismus a vzdělání*. Praha: Epocha.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Federální ministerstvo vnitra (1989): *Denní situační správa č. 200*. Archiv bezpečnostních složek. Ústav pro studium totalitních režimů. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/dsz200-12-1989.pdf> (staženo 02. 04. 2012).

Ferko, Dušan (2012), *Romové aneb Kam to spěje?* (staženo 19. 7. 2012).

Giňa, Ondřej St. (2011): *Výzva Romům: Nenechejme ze sebe vytvářet „rasistické agresory“*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/vyzva-romum-nenechejme-ze-sebe-vytvaret-rasisticke-agresory> (staženo 22. 3. 2012).

Jakoubek, Marek (2008): *Geneze Romů a Baršova ontologie per acclamationem aneb Debata pokračuje*. In Jakoubek, Marek – Budilová, Lenka (ed.): *Romové a Cikáni – Neznámí i známí. Interdisciplinární pohled*. Praha: Leda, s. 257–288.

Jesse, Eckhard – Thieme, Tom (2011): *Extremismus in den EU-Staaten. Theoretische und konzeptionelle Grundlagen*. In: Jesse, Eckhard – Thieme, Tom (Hrsg.): *Extremismus in Slowenien*. In Jesse, Eckhard – Thieme, Tom (Hrsg.): *Extremismus in den EU-Staaten*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 11–32 .

Kalibová, Klára (2011a): *Násilí z nenávisti a média*. In Kalibová, Klára (ed.): *Násilí z nenávisti, rasismus a média. Jak nepsat černobíle o barevném světě?* Praha: In Iustitia, s. 10–26.

Kalibová, Klára (2011b): *Sdělení K. Kalibové M. Marešovi o zločinech z nenávisti*.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Kalibová, Klára – Mareš, Miroslav (2011): *Contemporary Anti-LGBT Violence in Central and Eastern Europe*. Conference Paper. 6th ECPR General Conference. University of Iceland Reykjavik, 25th–27th August 2011. Dostupné z: <http://www.ecprnet.eu/MyECPR/proposals/reykjavik/uploads/papers/1169.pdf> (staženo 1. 4. 2011).

Kapralski, Slawomir (2012): *Symbols and Rituals in the Mobilisation of the Romani National Ideal*. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, Vol. 12, No. 1, s. 64–81.

Koky, Cyril (2009): Rozhovor s M. Marešem 7. 4. 2009 v Praze o romské otázce.

Kopečný, Petr – Kameník, Václav (1987): *Partyzánský oddíl Čapajev*. In Halama, Václav – Mikulka, Jiří (ed.): *Morava v boji proti fašismu I*. Brno: Moravské muzeum – Oddělení nových dějin, s. 11–19.

Kostlán, František (2012): *Spolupráce policistů, strážníků a romských asistentů se osvědčuje*. Romea.cz. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/spoluprace-policistu-strazniku-a-romskych-asistentu-se-osvedcuje> (staženo 19. 7. 2012).

Kraus, Ota – Kulka, Erich (1956): *Továrna na smrt. Dokument o Osvětimi*. Praha: Orbis.

Lhoťan, Lukáš (2011): *Hrozí v Brně střety mezi Araby a Romy?* Dostupné z: <http://lukaslhotan.blog.idnes.cz/c/202842/Hrozi-v-Brne-strety-mezi-Araby-a-Romy.html> (staženo 1. 4. 2012).

Magistrát města Opavy (2010): Záznam o blokovém řízení v přestupkové věci 17184/2010/PŘES.

Marečková, Lenka (2007): *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Mareš, Miroslav (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií.

Mareš, Miroslav (2005): *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií.

Mareš, Miroslav (2009): *Pozorování propagandy extremistických hnutí v Jihlavě*.

Mareš, Miroslav (2011): *Pozorování prvomájové demonstrace Dělnické mládeže a protidemonstrace v Brně*.

Martinek, Jan (2011): *Rasové napětí na severu: Vzduchem létaly větve i kameny*. Lidovky.cz. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/rasove-napeti-na-severu-vzduchem-lotaly-vetve-i-kameny-pgc-/ln_domov.asp?c=A110826_155317_ln_domov_spa (staženo 1. 4. 2012).

Mc Bend (2011): *Jsem člověk, který tě zabije*. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=RtpMhcuvDic> (staženo 1. 4. 2012).

Ministerstvo vnitra (1946): *Věc: Zájezdy slovenských cikánů do pohraničí*. In Archiv bezpečnostních složek, fond 2M, karton 1804.

Mukherjee, Satyanshu (1999): *Ethnicity & Crime*. Canberra: Australian Institute of Criminology. Dostupné z: <http://www.aic.gov.au/> (staženo 21. 3. 2012).

Nebojsa, Bořivoj (2002): *Jak to bylo s partyzány?* B.m.: SURSUM.

Nejvyšší soud ČR (2001): 3 Tz 69/2001. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5C7E4E267CADC06EC1257983005A4592?openDocument&Highlight=0 (staženo 3. 4. 2012).

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Nejvyšší soud ČR (2003): 3 Tdo/178/2003. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7CB2FFEDB590D1D7C1257983005A567F?openDocument&Highlight=0 (staženo 2. 4. 2012).

Nejvyšší soud ČR (2006): 11 Tdo 1426/2006. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/2EBB060E6BDE117FC125798300595ED2?openDocument&Highlight=0 (staženo 3. 4. 2012).

Novinky (2010): *Odstraňte Ladova Mikeše ze škol, žádají romští aktivisté*. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/197545-odstrante-ladova-mikese-ze-skol-zadaji-romsti-aktiviste.html> (staženo 3. 4. 2012).

Okresní soud v Bruntále (2010): Trestní příkaz 2T-206-2010-303.

Okresní soud v Mostě (2009): Rozsudek 1T 50/2009 – 130.

Okresní soud v Prachaticích (2012): Trestní příkaz Č. j.: 4 T 134/2012-99.

Parliamentary Assembly - Council of Europe (2010): *The situation of Roma in Europe and relevant activities of the Council of Europe*. Dostupné z: <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc10/EDOC12174.pdf> (staženo 20. 3. 2012).

Pečínka, Pavel (2009): *Romské strany a politici v Evropě*. Brno: Doplněk.

Petráš, René (2009): *Menšiny v meziválečném Československu. Právní postavení národnostních menšin a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Praha: Karolinum.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Polák, Jakub (2012): *Debata s názvem Autonomií proti paternalismu a anticiganismu proběhne 29. dubna*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/debata-s-nazvem-autonomii-proti-paternalismu-a-anticiganismu-probehne-29-dubna> (staženo 2. 4. 2012).

Policie ČR (2010): Čj. KRPT-17049-18/TČ-2010-070671-22.

Pokorná, Radmila (2011): *Romové chtějí vlastní stranu a konzulát*. Českolipský deník. Dostupné z: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/romove-chteji-vlastni-stranu-a-konzulat20111113.html (staženo 19. 7. 2012).

Roček, František (2009): *Zed' – The Wall. Matiční – dokument o nejslavnější uličce světa*. Ústí nad Labem: Muzeum města Ústí nad Labem.

Romea (2012): *Na Slovensku se k romské národnosti přihlásilo téměř 106 tisíc obyvatel*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/na-slovensku-se-k-romske-narodnosti-prihlasilo-temer-106-tisic-obyvatel> (staženo 21. 3. 2012).

Ryšlink, Pavel (2012): *Rabující Romové se neštíteli násilí: Prodavačky profackovali*. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/169251/rabujici-romove-se-nestitili-nasili-prodavacky-profackovali.html> (staženo 21. 3. 2012).

Slačálek, Ondřej (2004): *Asociální reforma a (nejen) romský odpor*. A-kontra, č. 2, pp. 3–4.

Slačálek, Ondřej (2007): *Perspektivy odporu. Poučení z německých protestů proti summitu G8*. A kontra, č. 2, s. 3.

Slačálek, Ondřej (2011): *Civilizace je nemoc, násilí je lék? Co může Frantz Fanon nabídnout českým Romům?* A 2, roč. VII, č. 24, s. 37.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Šimůnek, Michal (2004): *Za obranu kriminál*. Antikapitalistické noviny, roč. 2, č. 3, s. 8–9.

Števkov, Peter (2010): *Romské nepokoje 2004 v SR*. Seminární práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.

Švehla, Jaroslav (2011): *Za útok mačetami může servírka, tvrdí Romové*. Novinky. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/241722-za-utok-macetami-muze-servirka-tvrdi-romove.html> (staženo 21. 3. 2012).

Thieme, Tom (2011): *Extremismus in der Slowakei*. In: Jesse, Eckhard – Thieme, Tom (Hrsg.): *Extremismus in Slowenien*. In Jesse, Eckhard – Thieme, Tom (Hrsg.): *Extremismus in den EU-Staaten*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 345–359.

Tiskový odbor DSSS Sever (2012): *Členové DSSS v Krupce znovu verbálně napadeni Cikány*. DSSS Sever, Dostupné z: <http://www.radnice-litvinov.cz/clenove-dsss-v-krupce-znovu-verbalne-napadeni-cikany> (staženo 20. 7. 2012).

Toi (2011): *Soud potrestal Romy, kteří „vymlátili“ hospodu v Kyselovicích*. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/soud-potrestal-romy-kteri-vymlatili-hospodu-v-kyselovicich-prq-/krimi.aspx?c=A110711_1616405_zlin-zpravy_toi (staženo 2. 4. 2012).

United States Information Service (1998): *Národní zpráva o dodržování lidských práv*. Česká republika. Praha: USIC.

Vrchní soud v Praze (2011): *Rozsudek 1 Tmo 2/2011*.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

Vydání: 02/2012 | Více na www.rexter.cz

Zapletal, Tomáš (2010): *Romové v materiálech bezpečnostních složek (1945–1989)*.
Magisterská diplomová práce (vedoucí Tomáš Dvořák). Brno: Filozofická fakulta MU.
Dostupné z: http://is.muni.cz/th/20558/ff_m/Text_diplomove_prace.pdf (staženo 02.
04. 2012).

Zariski, Raphael (1989): *Ethnic Extremism among Ethnoterritorial Minorities in Western Europe. Dimensions, Causes, and Institutional Responses*. *Comparative Politics*, roč. 21, č. 3, s. 253–272.

Zemská úřadovna Státní bezpečnosti v Čechách (1947): *Věc: Cikáni – pracovní povinnost*. In *Archiv bezpečnostních složek, fond 2M, karton 1804*.